

6 pijlers van de aanpak voor een schoon en afvalvrij Amsterdam

1. Het voorkomen van afval

Keuzes aan het begin van de keten bepalen meestal hoeveel afval er aan het eind van een keten over is. Hierin spelen producenten een grote rol; de gebruikers in mindere mate. Denk aan de steeds kortere levensduur van producten, verpakkingsmateriaal en het weggooien van gebruikte spullen in plaats van ze te repareren of via kringloopwinkels, vrienden en familie een tweede leven te geven.

2. De aanbiedmogelijkheden op orde

Bewoners, bedrijven en bezoekers bieden we een plek om afval waar mogelijk gescheiden aan te bieden. Die plekken moeten voldoende, schoon, toegankelijk (dus niet vol of gestremd) en op redelijke afstand zijn. Denk aan afvalbakken op straat, (ondergrondse) containers, recyclepunten en de verschillende punten bij ondernemers waar je o.a. e-waste en batterijen kan inleveren.

3. Informeren en motiveren

Met voldoende schone en toegankelijke aanbiedplekken voor afval volgt het gedrag van bewoners, ondernemers en bezoekers. We zorgen dat we hen informeren over de aanbiedplekken en hun handelingsperspectief. Daarna richten we ons op hun motivatie om het juiste gedrag te vertonen door onder andere nudging, handhaving en campagnes.

4. Reinigen waar nodig

Als er toch zwerfafval in de openbare ruimte is gekomen, dan maken we deze plekken schoon.

5. Samen met de stad

Er zijn veel bewoners en ondernemers die meehelpen hun stad schoon te houden en duurzaam te krijgen. We proberen de wisselwerking met deze actieve groep mensen te versterken en uit te breiden. We hebben elkaar nodig om te bereiken wat we allemaal graag willen: een schonere stad.

6. Hoogwaardige verwerking

Als laatste zorgen we dat het afval wat we ophalen, ook zo hoogwaardig mogelijk wordt verwerkt of hergebruikt als grondstof.



Evaluatie proef doneerreken



Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	3
2 Beschrijving van de proef	5
3 Resultaten	7
4 Conclusies en aanbevelingen	9

1 Inleiding

a. Achtergrond van de proef

Met ingang van de tweede helft van 2021 is statiegeld op kleine plastic flesjes ingevoerd en sinds 1 april 2023 geldt dit ook voor blikjes. Het doel is om het inzamel- en recyclepercentage te verhogen en ervoor te zorgen dat de plastic flesjes en blikjes niet op straat belanden. In Nederland gaan jaarlijks ruim 3,5 miljard flesjes en blikjes over de toonbank. Met ingang van deze wetgeving is de inzameling van deze stromen de verantwoordelijkheid van de producenten geworden.

De invoering van statiegeld op flesjes en blikjes zorgt voor een afname van flesjes en blikjes op straat en in het restafval. Omdat er toch nog veel flesjes en blikjes in publieke afvalbakken belanden worden deze opgebroken en leeggehaald door verzamelaars die het statiegeld goed kunnen gebruiken. Dit zorgt voor kapotte afvalbakken¹ en veel zwerfvuil op straat. Het is een landelijk probleem, waar we in Amsterdam veel last van hebben.

Belangrijke oorzaak van de overlast is dat er nog veel te weinig plekken zijn waar de flesjes en blikjes ingeleverd kunnen worden voor statiegeld. Verantwoordelijkheid voor de inzameling van flesjes en blikjes ligt bij de producenten ervan, maar die zijn er nog niet in geslaagd om een goed innamesysteem in te richten. Hierdoor heeft het probleem zich naar de openbare ruimte verplaatst. Het gaat nog een tijd duren voor het inzameldoel bereikt is².

De gemeente pleit ervoor dat ondernemer die blikjes verkopen deze al dan niet verplicht ook in pandig innemen voor statiegeld. Nu zijn alleen grote winkels (vanaf 200m² vloeroppervlak) verplicht in te nemen. Verder is de gemeente niet voor extra vaste inzamelvoorzieningen voor statiegeld in de openbare ruimte. De openbare ruimte is namelijk al vol genoeg en extra voorzieningen plaatsen zorgt voor extra kosten en beheer- en reinigingswerk. Ook is het de vraag of extra voorzieningen helpen tegen het openmaken en openbreken van de afvalbakken. Tot slot zouden deze extra voorzieningen moeten voldoen aan de voorwaarden voor straatmeubilair (Beleidskader Puccinimethode).

Zolang producenten nog geen volwaardig inzamelsysteem hebben ingericht legt de gemeente de focus op tijdelijke maatregelen. Zo zetten we extra reinigers in om open afvalbakken van een vuilniszak te voorzien en de afvalbak te sluiten en om de rommel er omheen op te ruimen, onderzoeken we met maatschappelijke organisaties hoe we verzamelaars kunnen verleiden om de openbare ruimte schoon achter te laten, roepen we lokale ondernemers op om hun verplichting na te komen om in een straal van 25 meter rondom hun bedrijf de openbare ruimte schoon te houden van vervuiling veroorzaakt door producten afkomstig van hun onderneming, en zijn we met

¹ De kapotte afvalbakken brengen aanzienlijke kosten met zich mee. Het vervangen van het slot van een reguliere 200 liter afvalbak kost 150 euro en het vervangen van de complete afvalbak kost 1.011 euro. De kosten voor zelfpersende afvalbakken zijn 35 euro voor het vervangen van een kapot slot en 3.500 euro voor het compleet vervangen van de afvalbak.

² [Inzamelingsdoel statiegeld pas in 2026 gehaald' \(nos.nl\)](#), [Verpakkingsbranche wacht boete als het de inzamelnorm voor flesjes niet haalt \(nos.nl\)](#)

Nederland Schoon en Statiegeld Nederland zijn in gesprek over een aantal korte termijn acties, waaronder een proef met een mobile statiegeldmachine en een compacte inzamelmachine. Tot slot hebben we deze proef met doneerrekken uitgevoerd om te bepalen of de doneerrekken helpen tegen het openmaken en openbreken van de afvalbakken en later eventueel ingezet kunnen worden op plekken waar, ondanks een maximale inspanning van de producenten, nog problemen zijn.

b. Doelstellingen van de proef

Het hoofddoel van de proef is onderzoeken of het plaatsen van doneerrekken erin resulteert dat afvalbakken minder worden geopend om er statiegeldverpakkingen uit te halen. Daarnaast is onderzocht of de rekken voor een verloederd aanzicht zorgen omdat er troep in de doneerrekken wordt geplaatst.

c. Methodologie en aanpak van de evaluatie

De proef is uitgevoerd van 1 november 2023 tot en met 29 januari 2024. Tijdens de proef is dagelijks geschouwd of afvalbakken met doneerrekken openstonden, en of sprake was van een verloederd aanzicht omdat er rommel in de rekken zat. Het schouwen is uitgevoerd door de reinigers van de betreffende gebieden. De schouwresultaten zijn door de teamleiders van de reiniging vergeleken met afvalbakken op vergelijkbare locaties zonder doneerrekken. Daarnaast is de straatmanager van de Damstraatjes voor een reactie namens de ondernemers uit de buurt gevraagd op de werking van de doneerrekken en is de bewoner van het Wallengebied die het eerste initiatief voor doneerringen nam om zijn mening gevraagd. Tot slot is in de winkelgebieden ondernemers om een reactie gevraagd op de werking van de doneerrekken. Vervolgens is een analyse uitgevoerd die heeft geresulteerd in conclusies en aanbevelingen.³

³ NB. Ook is er bij andere gemeenten uitgevraagd naar evaluaties of ervaringen met dergelijke initiatieven. Uit deze ronde is niet gebleken dat deze gemeenten (zoals Den Haag en Rotterdam) positieve ervaringen hebben, en/of resultaten die bruikbaar waren voor deze evaluatie. Ook niet de gemeenten die naar gedragsverandering betrokken hebben bij experimenten (Gouda, Leiden en Almere).

2 Beschrijving van de proef

a. Algemeen

Er is van 29 mei tot en met 28 augustus 2023, naar aanleiding van een initiatief van een buurtbewoner, een proef gestart waarbij op een aantal persafvalbakken in het Wallengebied Centrum doneerreken zijn geplaatst. In de doneerreken kunnen statiegeldflesjes en -blikjes geplaatst worden.

De eerste bevindingen, die op 11 september aan het Bestuurlijk Overleg Stad Stadsdelen Afval en Reiniging zijn gerapporteerd, waren niet positief; de bakken werden alsnog op grote schaal opengemaakt. Er is toen besloten om de proef in het centrum te continueren na vervanging van de sloten op de afvalbakken en op meer locaties in de stad een proef uit te voeren op reguliere afvalbakken. De geselecteerde locaties vertegenwoordigen vier verschillende typen gebieden; toeristisch gebied, toeristisch park, niet toeristisch park en winkelstraat. Het testen van aangepaste communicatie op of rond de afvalbakken was qua doorlooptijd niet haalbaar. Dit zou in een eventuele vervolproef meegenomen kunnen worden.

b. Locaties van de doneerreken

Wallengebied

Type gebied: toeristisch

Aantal: 23

Locatie: Wallengebied (Damstraat, Oude Doelenstraat, Oude Hoogstraat, Oudezijds Achterburgwal)

West

Type gebied: winkelstraat

Aantal: 42

Locatie: Kinkerstraat/de Hallen

Nieuw-West

Type gebied: winkelstraat

Aantal: 8

Locatie: Burgemeester de Vlugtlaan

Nieuw-West

Type gebied: niet toeristisch park

Aantal: 13

Locatie: Sloterplas (Noordoever)

Zuid

Type gebied: toeristisch park

Aantal: 30

Locatie: Vondelpark

c. Type doneerrekken en hun functionaliteit

Er zijn in totaal 116 doneerrekjes geplaatst. Hiervan zijn er 23 in het Wallengebied op zelfpersende afvalbakken geplaatst en in de overige gebieden zijn een ander type doneerrekken op de reguliere 200L Puccinibakken geplaatst.



Zelfpersende bak (links) Reguliere Puccini afvalbak (rechts)

d. Duur van de proefperiode

De proef is uitgevoerd van 1 november 2023 tot en met 29 januari 2024.

3 Resultaten

a. Wallengebied

Voordat de proef in het Wallengebied is gecontinueerd zijn de sloten van alle zelfpersende afvalbakken vervangen voor sterkere exemplaren. Al vrij snel zijn alle (echt alle?) sloten opnieuw opengebroken. Er zijn gevallen bekend dat dit is gedaan door er een koevoet tussen te zetten. Dit heeft erin geresulteerd dat het vanaf dat moment mogelijk was om de zelfpersende afvalbakken zonder sleutel te openen.

De resultaten van het tweede deel van de proef zijn in lijn met de resultaten van het eerste deel van de proef. Hoewel er regelmatig statiegeldblikjes en -flesjes in de doneerrekken zaten, werd ruim twee derde van de gemonitorde afvalbakken dagelijks open aangetroffen. Dit zorgde voor veel zwerfvuil. Ook zat er bijna altijd veel troep in de doneerrekken. De mate waarin afvalbakken op vergelijkbare locaties in de nabije omgeving openstonden, is vergelijkbaar met de afvalbakken met doneerrekken.

De straatmanager van de Damstraatjes geeft aan dat er niet gesteld kan worden dat de doneerrekjes niet zouden werken. De ondernemers zouden liever zien dat de doneerrekjes blijven hangen en er gekeken wordt naar aanvullende maatregelen zoals het aanbrengen van aanvullende/andere communicatie op en/of rondom de afvalbakken, of het plaatsen van extra voorzieningen zoals de gele statiegeldbak van Art for Impact. De initiatiefnemer (bewoner Wallengebied) van de doneerringen gaf aan zich te herkennen in de uitspraak van de straatmanager; het kan nog niet gesteld worden dat de doneerrekken wel of niet werken. De bewoner stelt echter dat het weghalen van afvalbakken zijn voorkeur geniet, omdat afval zich vooral rondom afvalbakken concentreert als een magneet.

a. Sloterpark

In het Sloterpark zijn dagelijks weinig (minder dan vijf procent) afvalbakken met doneerrekken open aangetroffen. Bovendien zat er zelden iets in de doneerrekken. Over het openbreken van de afvalbakken gaf de teamleider van de reiniging aan geen verschil te zien tussen het Sloterpark en andere soortgelijke gebieden in de omgeving.

b. Vondelpark

Ondanks dat er in het Vondelpark vaak statiegeldflesjes en -blikjes in de doneerrekken zaten, werd 25 procent van de afvalbakken met doneerrekken dagelijks geopend aangetroffen. In bijna de helft van de gevallen zat er ook troep in de doneerrekken. Het percentage afvalbakken dat open werd aangetroffen is vergelijkbaar met de situatie in het deel van het Vondelpark waar geen doneerrekken zijn geplaatst.

c. Kinkerstraat

In de Kinkerstraat is dagelijks ruim veertig procent, van de afvalbakken met doneerrekken, open aangetroffen. Daarnaast werd in mindere mate (vijf procent van de gevallen) troep in de doneerrekken aangetroffen. Er werd in hele kleine hoeveelheden dagelijks statiegeldblikjes/flesjes aangetroffen (minder dan vijf procent van de gevallen). Er zijn geen grote verschillen waargenomen tussen het controlegebied en de Kinkerstraat. De ondernemers gaven aan dat zij geen verschil hebben gemerkt sinds het plaatsen van de doneerrekken, niet in positieve zin maar ook niet in negatieve zin.

d. Burgemeester de Vlugtlaan

Op de Burgemeester de Vlugtlaan zijn gedurende de gehele monitoringsperiode slechts enkele gevallen van geopende afvalbakken vastgesteld. Daarnaast werd slechts in enkele gevallen troep aangetroffen en de doneerrekken. In de beginfase van de monitoring werd in vijftien procent van de gevallen statiegeldflesjes en -blikjes aangetroffen, terwijl in de latere fase vrijwel geen enkel statiegeldflesje meer werd aangetroffen. Ook op de Burgemeester de Vlugtlaan is er geen verschil waargenomen ten opzichte van het controlegebied. De ondernemers hebben geen verschil waargenomen sinds het plaatsen van de doneerrekken, noch positief, noch negatief.

4 Conclusies en aanbevelingen

a. Conclusies

- Het vervangen van de sloten van de persafvalbakken in het Wallengebied heeft niet het gewenste resultaat opgeleverd; de bakken kunnen nog steeds worden opengebrouwen en daarna makkelijk worden opengemaakt.
- Op geen van de locaties is vastgesteld dat het plaatsen van de doneerrekken ervoor zorgt dat afvalbakken minder worden geopend om er statiegeldverpakkingen uit te halen.
- In met name het Wallengebied en het Vondelpark is sprake van een verloederd aanzicht omdat er veel troep in de doneerrekken wordt geplaatst. Dit speelt in mindere mate in de Kinkerstraat en in het Sloterpark, en slechts een klein beetje in de Burgemeester de Vlughtlaan. Het schoonhouden en verwijderen van troep uit de doneerrekken levert extra werk en frustratie voor de reinigers op.
- In de gemonitorde parkgebieden is ook nog verschil onderling; in het Vondelpark werd aanzienlijk meer troep aangetroffen in de doneerrekken dan bij het Sloterplas. De verklaring zou kunnen liggen in het gegeven dat in het Vondelpark meer bezoekers/toeristen komen. Waar het Sloterpark vaak veel lokale bezoekers heeft zoals direct omwonenden.

b. Aanbevelingen doneerrekken

- De doneerrekken in het Wallengebied leveren niet het beoogde resultaat op en zorgen voor een verloederd aanzicht. Het is wel wens van de ondernemers om de doneerrekken te laten hangen en aanvullende/andere communicatie toe te passen op en rond de afvalbakken met de doneerrekken. Echter gezien bovenstaande wordt geadviseerd hier niet aan tegemoet te komen. En verder met de ondernemers in gesprek te gaan over alternatieven (zie hieronder)
- Hoewel uit de proef niet blijkt dat de doneerrekken op de andere locaties ervoor zorgen dat er minder afvalbakken worden opengemaakt, valt de hoeveelheid troep die op deze locaties in deze doneerrekken belandt mee, met uitzondering van het Vondelpark. We adviseren ook hier met de proef te stoppen
- Omdat de doneerrekken niet aantoonbaar bijdragen tegen het openmaken en openbreken van de afvalbakken wordt aanbevolen om de rekken niet op nieuwe locaties te plaatsen.

c. Aanbevelingen te verkennen alternatieven

- Omdat de inzamelnorm van 90 procent op z'n vroegst pas begin 2026 gehaald wordt, is het de verwachting dat er voorlopig nog teveel statiegeldblikjes en flesjes in openbare afvalbakken belanden. Als alternatief voor de doneerrekken verdient daarom de aanbeveling om te verkennen of het gewenst is om:
 - 1) In een toeristisch gebied en/of een winkelstraat een proef te doen met het weghalen van afvalbakken, mogelijk in combinatie met het handhaven van verplichting van ondernemers om in een straal van 25 meter rondom hun bedrijf de openbare ruimte

schoon te houden van vervuiling veroorzaakt door producten afkomstig van hun onderneming.

- 2) Een proef te doen met (aangepaste) communicatie op en/of rond afvalbakken (zonder doneerrekken) met de boodschap voor consumenten *Geen statiegeld statiegeldblikjes en -flesjes in de bak doen, lever ze in* en voor verzamelaars *Laat de afvalbak alstublieft netjes achter*.
- 3) De opdracht te geven om in kaart te brengen wat er mogelijk en nodig is om in prio gebieden (bv drukke winkelstraten of OV knooppunten) op een andere manier te werken. Denk bijvoorbeeld aan een hogere frequentie van reinigen en ledigen.

Raadsbesluit

Jaar	2022
Vergaderdatum	9 en 10 november 2022
Agendapunt	20
Voordrachnummer	VN2022-033656

Onderwerp

Instemmen met het gewijzigde initiatiefvoorstel 'Zwerfafval: de vervuiler verantwoordelijk' van het lid Krom en het voormalige lid Van Lammeren en kennisnemen van de bestuurlijke reactie op het oorspronkelijke initiatiefvoorstel

De gemeenteraad van Amsterdam besluit

gezien het gewijzigde initiatiefvoorstel van het lid Krom en het voormalig lid Van Lammeren van 31 oktober 2022, getiteld: 'Zwerfafval: de vervuiler verantwoordelijk';

mede gezien de bestuurlijke reactie op het oorspronkelijke initiatiefvoorstel en de behandeling in de raadscommissie Duurzaamheid en Circulaire Economie van 1 september 2022;

gelet op artikel 147a, eerste lid van de Gemeentewet;

- I. in te stemmen met genoemd initiatiefvoorstel;
 - II. het college van burgemeester en wethouders te verzoeken:
 1. fastfoodketens, horecagelegenheden en supermarkten binnen een straal van 25 meter verantwoordelijk te stellen voor het door hen geproduceerde zwerfvuil door het principe van de zogenoemde '25-meter regel' (Artikel 2.13 van het huidige Activiteitenbesluit) op te nemen in het Omgevingsplan;
 2. fastfoodketens, horecagelegenheden en supermarkten tevens op straatniveau via de BIZ'en in samenwerkingsverband verantwoordelijk te stellen voor het door hen geproduceerde zwerfafval;
 3. daarnaast nog aanvullende afspraken te maken met de grootste vervuilers in de stad;
 4. ondernemers op wie de 25-meter regel betrekking heeft te informeren en adviseren over de implementatie;
 5. de toepassing van de 25-meter regel in combinatie met de aankomende landelijke 'SUP' ontwikkelingen te onderschrijven en de inzet te richten op interveniëren om zo de samenwerking met het bedrijfsleven te intensiveren en van hieruit de maatschappelijke verandering te brengen;
 6. jaarlijks een evaluatie over de uitwerking van bovengenoemde maatregelen te delen met de raad;
-

Raadsbesluit

7. jaarlijks een top 3 van initiatieven binnen de gemeente te publiceren waarmee zwerfafval gereduceerd of tegengegaan wordt;
 8. te onderzoeken welke productcategorieën in het zwerfafval voorkomen en de mate van impact die deze productcategorieën op mens en milieu hebben;
 9. actief te communiceren en te publiceren over deze zorgwekkende productcategorieën in het zwerfafval;
- III. kennis te nemen van de bestuurlijke reactie op het oorspronkelijke initiatiefvoorstel.
-

Aldus besloten door de gemeenteraad voornoemd in zijn vergadering op 10 november 2022.

De voorzitter

5.1, 2, e

Femke Haisema

5.1, 2, e

Raadsbesluit

Initiatiefvoorstel

Inleiding

Amsterdam kampt met een afvalprobleem. Amsterdamse parken en straten liggen bezaaid met plastic tassen, hamburgerdozen, plastic verpakkingen enzovoorts, vaak voorzien van logo's van bekende ketens en supermarkten. Zwerfvuil komt uiteindelijk terecht in de natuur, de grachten en de zee. Dieren raken in het zwerfafval verstrikt, het leefmilieu van dieren wordt vervuild en schadelijke stoffen en deeltjes zoals microplastics komen vrij in het milieu en breken nooit af. Dit alles heeft negatieve gezondheidsconsequenties voor mens en dier.

De gemeente heeft er de handen aan vol om al het zwerfvuil op te ruimen, nog boven op haar normale afvalophaaltaken. Dat kost ook een hoop gemeentegeld. Het college zet in haar aanpak van afvalproblematiek voor een groot deel in op het vergroten van bewustwording onder inwoners. De Partij voor de Dieren kan zich erin vinden dat dit erg belangrijk en nuttig is, maar acht het op basis van haar bevindingen en observaties niet effectief genoeg. Er blijft een belangrijke groep buiten schot: naast gemeenten en burgers kunnen ook bedrijven profiteren van een schone omgeving én hieraan bijdragen. De fractie van de Partij voor de Dieren wil dat bedrijven verantwoordelijk gesteld worden voor het zwerfafval dat zij verstrekken omdat dit een gerichte aanpak bij de bron vormt.

Opruimen doen we samen

Wethouder Pels noemde het initiatiefvoorstel van de Partij voor de Dieren tijdens de bespreking in de raadscommissie een kantelpunt voor het realiseren van een schone stad: "van schoonmaken naar voorkomen" en zij onderstreepte de grote taak die bij producenten en bedrijven ligt. In de bestuurlijke reactie is bovendien te lezen dat veel bedrijven en Amsterdamse ondernemers bijdragen "aan een schone stad door mee te helpen bij onder andere de Landelijke Opschoondag, het plaatsen van afvalbakken en bij diverse lokale schoonmaak initiatieven" en dat meerdere bedrijfsinvesteringszones (de zogenoemde BIZ'en) "concrete verbindende initiatieven [hebben] georganiseerd voor hun winkelgebied." De Partij voor de Dieren wil met dit initiatiefvoorstel zulke samenwerkingsverbanden tussen ondernemers verder stimuleren. De Partij voor de Dieren vraagt in dit initiatiefvoorstel ook om de 25-meterregel onder de aandacht te brengen van ondernemers en hen te adviseren over de implementatie ervan. Dit geeft de gemeente de mogelijkheid om te sturen naar het bestendigen en versterken van samenwerkingsverbanden.

Coöperatieve omgeving met handhaving als sluitstuk

In de oorspronkelijke versie van dit initiatiefvoorstel stelde de Partij voor de Dieren voor om de straal van de 25-meterregel te verruimen naar 150 meter. Het college gaf helaas in haar bestuurlijke reactie aan problemen te zien in de invoering van een opruimplicht met een straal van 150 meter doordat de "juridische verankering van 150 meter [...] bij meerdere ondernemers naast elkaar in een winkelstraat al snel tot onduidelijkheid door overlap" [zorgt] en het handhavingsvraagstuk nog complexer wordt gemaakt. Het college schrijft dat er veel vraag is naar handhaving en de beschikbare capaciteit niet toereikend is om alles op te pakken. De bedoeling van het initiatiefvoorstel was niet om handhavers neer te zetten bij elke 150-metergrens of om méér boetes uit te schrijven. De Partij voor de Dieren verwacht dat er, door het stimuleren van samenwerkingen tussen ondernemers, juist minder handhaving capaciteit nodig zal zijn. Ondernemers worden bij een verruiming van de regel namelijk gewezen op hun eigen verantwoordelijkheid en kunnen elkaar hier ook op aanspreken in samenwerkingsverbanden.

Raadsbesluit

Gezien de urgentie van de problematiek is de Partij voor de Dieren echter bereid om een gewijzigde versie in stemming laten brengen. Met de gedane aanpassing m.b.t. het behouden van de straal van de 25 meter hoopt de fractie de zorgen die leefden, zoals deze naar voren kwamen tijdens de bespreking in de commissievergadering, over de uitvoering van het initiatiefvoorstel worden weggenomen. Aangezien de 25-meterregel, die momenteel nog de juridische basis vormt waarop bedrijven verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor het afval dat zij produceren, binnen een paar jaar vervalt, acht ondergetekende het van groot belang om deze regel opnieuw te borgen. Daarnaast ziet de fractie kansen voor de gemeente om de verantwoordelijkheid en betrokkenheid van ondernemers te vergroten door, naast de 25 meterregel, ondernemers op straatniveau via de BIZ'en in samenwerkingsverbanden verantwoordelijkheid te stellen en om met de grootste vervuilers om de tafel te gaan om aanvullende afspraken te maken.

Kortom, het doel van het initiatiefvoorstel is nog steeds om een coöperatieve omgeving te creëren waarin ondernemers samen hun verantwoordelijkheid nemen, waardoor minder handhaving nodig is. Bedrijven zijn (in tegenstelling tot de gemeente of Amsterdammers) de enige partijen die direct invloed hebben op de preventie van zwerfafval bij de bron. Zij kunnen verpakkingen zo aan (laten) passen dat deze niet meer tot zwerfvuil worden en er dus voor zorgen dat er minder (potentieel zwerf-) afval wordt geproduceerd. Naast deze preventieve uitwerking op het gebied van materiaalverspilling en het voorkomen van zwerfafval, verwacht de Partij voor de Dieren ook dat bedrijven gestimuleerd worden om het vuil dat nog wel op straat beland succesvol in samenwerkingsverband op te ruimen.

De vervuiler binnen straal 25m juridisch verantwoordelijk houden

Juridisch is het momenteel nog mogelijk om bedrijven aansprakelijk te stellen voor het zwerfvuil dat zij veroorzaken binnen een straal van 25 meter middels de zogenaamde '25-meter regel' (Artikel 2.13 van het Activiteitenbesluit¹) die sinds 2008 van kracht is. Hierin is vastgelegd dat een ondernemer, zo vaak als nodig, het zwerfafval (etenswaren, verpakkingen of andere materialen) in een straal van 25 meter vanaf de voordeur van haar/zijn/hen zaak moet verwijderen. Volgens Kenniswijzerzwerfafval.nl zijn veel gemeenten en ondernemers hier echter niet van op de hoogte, gaan zij hier verschillend mee om, of zijn zij zich niet bewust van de consequenties². Volgens de bestuurlijke reactie is de regel ook in Amsterdam nog te onbekend. Het college schrijft: "Ondernemers op wie de 25-meter regel betrekking hebben zijn vaak niet onwelwillend, maar vooral nog onvoldoende op de hoogte van deze regelgeving. Het college is daarom voorstander om het gesprek aan te gaan met de ondernemers en de interactie op zoeken."

Het Activiteitenbesluit komt binnenkort te vervallen met de inwerkingtreding van de Omgevingswet. De '25-meter regel' zal tijdelijk (tot uiterlijk 2029) worden meegenomen in de bruidsschat van de Omgevingswet, maar in de wijziging van het Landelijk afvalbeheerplan (LAP3) is vastgelegd dat gemeenten in hun omgevingsplan voor (uiterlijk) 2029 een regel op moeten nemen over het opruimen van zwerfafval³. Om deze reden benadrukt o.a. Rijkswaterstaat dat hét moment is aangebroken voor gemeenten om opnieuw te besluiten over regels omtrent het

¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0022762/2021-01-01>

² <https://kenniswijzerzwerfafval.nl/document/de-25-meter-regel-achtergrond-en-toepassingen-de-praktijk>

³ https://kenniswijzerzwerfafval.nl/download_document/1476

Raadsbesluit

opruimen van zwerfafval en de toepassing en straal van de maatregelen toe te spitsen op de lokale situatie⁴.

Verantwoordelijkheid op straatniveau via de BIZ'en en aanvullende afspraken

De Partij voor de Dieren beoogt met dit initiatiefvoorstel dat de gemeente zich vanaf dit moment maximaal gaat inspannen om de al bestaande juridische verankering te benutten door ondernemers te wijzen op hun verantwoordelijkheid voor het naleven van de 25-meterregel. Daarnaast denkt de fractie dat de gemeente de 25-meterregel nog beter tot zijn recht kan laten komen in combinatie met aanvullende maatregelen. In dit voorstel wordt ook gevraagd om ondernemers op straatniveau verantwoordelijk te stellen via de BIZ'en en om daarbovenop nog extra afspraken te maken met de grootste vervuilers. De fractie van de Partij voor de Dieren denkt dat de combinatie van voorgestelde maatregelen de vervuilers zoals fastfoodketens en supermarkten zal stimuleren betere afvalvoorzieningen te treffen en samen met andere ondernemers in de buurt de omgeving schoon te houden. Een opruimplicht is tevens wenselijk aangezien dit bedrijven zal aanzetten om niet meer te pas en te onpas vervuilende verpakkingen mee te geven aan klanten en klanten actief te verzoeken de resterende verpakkingen netjes weg te gooien in daarvoor bestemde prullenbakken. De gemeente Amsterdam kan zo het gebruik van wegwerpmateriaal bij de bron terugdringen. Wanneer er alsnog vuil in het milieu belandt betaalt, geheel terecht, de vervuiler voor de benodigde opruimkosten of een boete.

In aanvulling op de oorspronkelijke versie van het initiatiefvoorstel wordt in deze gewijzigde versie ook voorgesteld om het beleid te blijven evalueren. Door middel van een jaarlijkse evaluatie die gedeeld wordt met de raad zal voortaan beter de vinger aan de pols gehouden worden wat betreft de stand van zaken van de zwerfafvalproblematiek in Amsterdam en waar mogelijk bijgestuurd dient te worden.

'SUP'-ontwikkelingen meenemen

In de bestuurlijke reactie staat dat er momenteel in de nationale wetgeving wordt gewerkt aan de implementatie van de Europese 'Single-Use-Plastics' richtlijn (SUP-richtlijn). Het college schrijft dat de aankomende 'SUP' maatregelen en intensivering in de samenwerking met het bedrijfsleven bijdragen aan een schonere stad. De Partij voor de Dieren neemt de toevoeging om de toepassing van de opruimplicht "in combinatie met de aankomende landelijke 'SUP' ontwikkelingen te onderschrijven en de inzet te richten [op] interveniëren om zo de samenwerking met het bedrijfsleven te intensiveren en van hieruit de maatschappelijke verandering te brengen" over in deze gewijzigde versie van het initiatiefvoorstel.

Constructieve communicatie

Het college schrijft in de bestuurlijke reactie "het passend [te vinden] om als overheidsorgaan met grote maatschappelijke verantwoordelijkheden [...] zowel bewoners als bedrijven te stimuleren tot het gewenste gebruik en schoonhouden van de Amsterdamse straten, parken en wateren", en

⁴ Indiener is zich ervan bewust dat door uitstel van de invoering van de Omgevingswet hierboven genoemde data uit het oorspronkelijke initiatiefvoorstel mogelijk achterhaald en/of doorgeschoven kunnen zijn. Dit heeft geen inhoudelijke consequenties voor het voorstel.

Raadsbesluit

hierbij een "positieve communicatiestijl en het communiceren van goede voorbeelden" te prefereren boven *naming and shaming*, zoals in het oorspronkelijke initiatiefvoorstel werd voorgesteld. Naar aanleiding van bestuurlijke reactie wijzigt de Partij voor de Dieren het voorstel m.b.t. de communicatieve rol van de gemeente.

Hierboven is de afremmende werking die deze maatregelen zullen hebben op de productie van zwerfafval door bedrijfsketens omschreven. De fractie van de Partij voor de Dieren verwacht dat de productie van zwerfvuil daarnaast nog extra effectief kan worden ontmoedigd door initiatieven ter voorkoming van zwerfafval in het zonnetje te zetten. Door een jaarlijkse top 3 met interessante initiatieven op het gebied van het voorkomen/reducen van zwerfafval te publiceren kan de gemeente bedrijven die het goede voorbeeld geven belonen voor hun inspanningen. Via een publicatie op de website en via de sociale mediakanalen van de gemeente kan hier aandacht aan worden besteed.

In de bestuurlijke reactie schrijft het college ook voorstander te zijn van het actief communiceren over zorgwekkende productcategorieën in het zwerfafval en mogelijk onderzoek te richten op productcategorieën in het zwerfafval en de mate van impact van deze productcategorieën op mens en milieu. Deze punten wil de Partij voor de Dieren graag meenemen in deze gewijzigde versie van het initiatiefvoorstel.

Voorstel

Verzoekt:

1. fastfoodketens, horecagelegenheden en supermarkten binnen een straal van 25 meter verantwoordelijk te stellen voor het door hen geproduceerde zwerfvuil door het principe van de zogenoemde '25-meter regel' (Artikel 2.13 van het huidige Activiteitenbesluit) op te nemen in het Omgevingsplan;
2. fastfoodketens, horecagelegenheden en supermarkten tevens op straatniveau via de BIZ'en in samenwerkingsverband verantwoordelijk te stellen voor het door hen geproduceerde zwerfafval;
3. daarnaast nog aanvullende afspraken te maken met de grootste vervuilers in de stad;
4. ondernemers op wie de 25-meter regel betrekking heeft te informeren en adviseren over de implementatie;
5. de toepassing van de 25-meter regel in combinatie met de aankomende landelijke 'SUP' ontwikkelingen te onderschrijven en de inzet te richten op interveniëren om zo de samenwerking met het bedrijfsleven te intensiveren en van hieruit de maatschappelijke verandering te brengen;
6. jaarlijks een evaluatie over de uitwerking van bovengenoemde maatregelen te delen met de raad;
7. jaarlijks een top 3 van initiatieven binnen de gemeente te publiceren waarmee zwerfafval gereduceerd of tegengegaan wordt;
8. te onderzoeken welke productcategorieën in het zwerfafval voorkomen en de mate van impact die deze productcategorieën op mens en milieu hebben;
9. actief te communiceren en te publiceren over deze zorgwekkende productcategorieën in het zwerfafval.